

Sensorveiledning til emnet økonomistyring deleksamen 2: Individuell skriftlig tretimers eksamen.

Sensorveiledningen skal sikre en faglig forsvarlig og upartisk vurdering. Det bør derfor blant annet sikre at sensor har innsikt i hva som har vært fokus i undervisningen, og at sensor er kjent med hvilke deler av emnets innhold og undervisning som er særlig relevant for vurderingen. Ved klage på karakter har sensorveiledningen en særlig viktig funksjon: den skal bidra til at klagesensor så langt mulig har samme informasjonsgrunnlag som første sensor.

Emnekode: SFB12314

Tittel: Økonomistyring

Semester: 5.

Læringsutbytte for emnet:

Emneplan med beskrivelse av læringsutbytte følger vedlagt (se vedlegg 2).

Det er spesielt forelesningen fredag 20. september (verdiskapning, produktattributter og målekostnadskalkulasjon – kapittel 5), fredag 11.10, (kvalitet og kontinuerlige forbedringer – kapittel 6) og fredag 1.11 (benchmarking – kapittel 9) i henhold til framdriftsplanen og læreboken strategisk økonomistyring av Kjell G. Hoff (se vedlegg 3), som er relevant for individuell eksamen.

Fra læringsutbyttet i emnebeskrivelsen er det dette som er relevant for denne deleksamen:

Kunnskap

Studenten:

- har dybdekunnskap om ulike modeller i strategisk økonomistyring
- har kunnskap i å foreta strategiske lønnsomhetsanalyser basert på verdikjedeanalyse og kundeverdier
- kan se bedriftsøkonomiske problemstillinger fra et ledelsesperspektiv
- har en utvidet kunnskap om fordypning i bedriftsøkonomisk analyse

Ferdigheter

Studenten:

- kan bruke strategi og virksomhetsstyring på ulike nivåer
- kan lese økonomisk informasjon fra et strategisk ståsted
- benytter økonomiske resonnementer til å utføre og drøfte ulike lønnsomhetsanalyser og vurderingsproblemer
- aktivt kan styre likviditet og finansielle ressurser

Generell kompetanse

Studenten:

- har innsikt i nye økonomiske trender for virksomhetsstyring
- kan kritisk vurdere strategiske økonomistyringsmodeller
- kan arbeide selvstendig

- kan forfatte et selvstendig skriftlig arbeid individuelt

Pensum/litteraturliste:

Emneplan med hva som er obligatorisk pensum følger vedlagt (se vedlegg 2).

Undervisning:

Framdriftsplan i emnet følger vedlagt (se vedlegg 3).

I dette temaet i undervisningen er det tradisjonell undervisning med oppgaveløsning med 80 % fremmøteplikt hvor gruppene gjennom hele høsten har presentert sine løsningsforslag på oppgaver som de har fått. I tillegg har studentene vært med på bedriftsbesøk til Borregaard i Sarpsborg, og har hatt gjesteforelesninger med nærings sjefen i Moss regionen, grunder fra Lom i Gudbrandsdalen og et robott firma fra Oslo.

Forventning til besvarelsene:

ECTS-karakterskala følger vedlagt (se vedlegg 4).

Til klagesensur vedlegges beste og dårligste besvarelse.

Vedlegg til sensorveiledning (legges ved av administrativt ansvarlig):

1. Oppgavesett
2. Emnebeskrivelse med pensum/litteraturliste
4. Forelesningsplan og/eller timeplan for undervisningen
5. Forklaring av karakterskala, nasjonalt fagråds generelle beskrivelser/krav

Vedlegg 1 til sensorveiledning emnet økonomistyring deleksamen 2: Individuell skriftlig tretimers eksamen

Oppgave 1 (72 minutter – 40 %)

Et selskap kunne fremlegge følgende kvalitetskostnader for årene 2017 og 2018 (alle tall i kr):

	2017	2018
Driftsinntekter	12 500 000	10 000 000
Kontrollkostnader - tilvirkning	85 000	110 000
Vrakede produkter	200 000	250 000
Arbeid med endringer av produktdesign	230 000	110 000
Kostnader knyttet til returnerte produkter	145 000	60 000
Testutstyr	50 000	50 000
Kundestøtte i forbindelse med reklamasjoner	30 000	40 000
Kostnader knyttet til feilretting	135 000	160 000
Forebyggende vedlikeholdskostnader av utstyr	90 000	35 000
Kostnader knyttet til produktansvar	100 000	200 000
Mottakskontroll av råvarer	40 000	20 000
Reparasjonskostnader ved maskinhavari	40 000	90 000
Timekostnader ved løpende tilvirkningskontroll	75 000	220 000
Opplæringskostnader	120 000	45 000
Garantikostnader	200 000	300 000
Kostnader knyttet til prekvalifisering av leverandører	50 000	20 000

- a) *Grupper kostnadstallene for hvert av årene som forebyggende kvalitetskostnader, kontrollkostnader, interne feilkostnader og eksterne feilkostnader.*
- b) *Beregn forholdet mellom de ulike kostnadsgrupperingene og salgsinntektene for hvert av årene. Kommenter utviklingen.*
- c) *Gi minst to eksempler på ikke-finansielle kvalitetsindikatorer som selskapet kunne benytte for å følge opp kvalitetsutviklingen.*

Oppgave 2 (63 minutter – 35 %)

Bamse Produkter AS er en bedrift som kun selger ett produkt, en lekebamse, under navnet Bamse. Normal produksjon og salg er 60.000 bamser i året til en salgspris på 150 kr pr stk. Bedriften har følgende kostnadskalkyle på dette aktivitetsnivået:

Direkte materialer	50
Direkte lønn	30
Variable indirekte produksjonskostnader	15
Faste indirekte produksjonskost	25
Variable salgskostnader	10
Faste salgskostnader	15
Totale kostnader per enhet	145

a) Anta at bedriften har en produksjonskapasitet på 75.000 enheter, uten at dette påvirker de faste produksjonskostnadene. Det er antatt at salget kan økes med 20 %, utover normal produksjon på 60.000 enheter dersom det ansettes en selger ekstra. Lønnskostnaden for selgeren er årlig kr 400.000.

Vil dette være lønnsomt for bedriften? Svaret må begrunnes med tallberegninger.

b) Gjennom sin agent har bedriften fått en forespørsel fra Canada om leveranse av 10.000 bamser. Importavgiften på bamser 16 kr pr enhet. Agentens provisjon vil beløpe seg til 40.000. Shipping- frakt og salgskostnader er beregnet til 23 kr pr enhet.

Hva er minsteprisen pr enhet som bedriften må ha (break-even price) på denne ordren?

c) Bedriften har 2000 bamser på lager, som på grunn av feilsøm ikke kan selges til ordinær pris. Hvilke kostnader er relevante når man skal sette en pris på disse ukurante bamsene?

Hva er minstepris som man bør prøve å oppnå ved salg.

d) Som følge av en streik hos en av leverandørene, vil det være umulig å få kjøpt inn råmaterialer til produksjonen. Streiken er forventet å vare i 2 måneder. Bedriften har nok råmaterialer til å produsere med 40 % kapasitet av normalproduksjon i 2-måneders perioden. Alternativt vil bedriften måtte stenge hele produksjonen i samme 2-måneders periode. Ved å stenge bedriften, vil de faste produksjonskostnadene blir redusert til 60 % av normalkostnadene, og de faste salgskostnadene vil bli redusert med 30 % (dvs. 70 % av normalkostnader).

Hva bør bedriften gjøre? Stenge eller produsere med redusert kapasitet? Svaret må underbygges med tallberegninger.

e) Er det andre vurderinger i tillegg til de rene tallberegningene som bedriften bør gjøre før den beslutter full produksjonstans eller redusert produksjon.

Oppgave 3 (45 minutter – 25 %)

a) Hva er produktivitet?

b) Nevn minst to eksempler for hver av operasjonell og finansiell produktivitet.

c) Hva uttrykker totalproduktiviteten, og hva måler partiell produktivitet?

Bedriften Proxo AS produserte i 2018 9 600 enheter, og forbrukte 16 000 kg råstoff. Den partielle produktivetsindeksen for råstoff var 0,64 enheter per kg i 2017.

d) Hva blir den partielle produktivetsendringen mellom 2017 og 2018?

e) Hva blir produktivetsindeksen i 2008?

f) Hva blir produktivetsfallet?

SFB12314 Økonomistyring (Høst 2019)

Innholdsfortegnelse

- [Emnet er tilknyttet følgende studieprogram](#)
- [Anbefalte forkunnskaper](#)
- [Undervisningssemester](#)
- [Studentens læringsutbytte etter bestått emne](#)
- [Innhold](#)
- [Undervisnings- og læringsformer](#)
- [Arbeidsomfang](#)
- [Arbeidskrav - vilkår for å avlegge eksamen](#)
- [Eksamen](#)
- [Sensorordning](#)
- [Evaluering av emnet](#)
- [Litteratur](#)

Emnet er tilknyttet følgende studieprogram

- Obligatorisk emne i bachelorstudiet i økonomi og administrasjon med profilering i økonomisk analyse
- Obligatorisk emne i bachelorstudiet i økonomi og administrasjon med profilering prosjektledelse og bedriftsrådgivning (t.o.m. kull 2017)
- Valgfritt videreføringsemne i 3. studieår i bachelorstudiet i økonomi og administrasjon for øvrige profilering.

Anbefalte forkunnskaper

Bygger på emnene

- Innføring i bedriftsøkonomisk analyse, 10 studiepoeng
- Finansregnskap, 10 studiepoeng
- Metodekurs I: Grunnleggende matematikk og statistikk, 10 studiepoeng
- Finansiering og investering, 10 studiepoeng

Undervisningssemester

5. semester (høst).

Studentens læringsutbytte etter bestått emne

Kunnskap

Studenten:

- har dybdekunnskap om ulike modeller i strategisk økonomistyring
- har kunnskap i å foreta strategiske lønnsomhetsanalyser basert på verdikjedeanalyse og kundeverdier
- kan se bedriftsøkonomiske problemstillinger fra et ledelsesperspektiv
- har en utvidet kunnskap om fordypning i bedriftsøkonomisk analyse

Ferdigheter

Studenten:

- kan bruke strategi og virksomhetsstyring på ulike nivåer
- kan lese økonomisk informasjon fra et strategisk ståsted
- benytter økonomiske resonnementer til å utføre og drøfte ulike lønnsomhetsanalyser og vurderingsproblemer
- kan bruke strategisk økonomiske styringsmodeller som Bsc og BB
- aktivt kan styre likviditet og finansielle ressurser

Generell kompetanse

Studenten:

- har innsikt i nye økonomiske trender for virksomhetsstyring
- kan kritisk vurdere strategiske økonomistyringsmodeller
- kan arbeide selvstendig og i samarbeid med andre i prosjektgrupper
- kan diskutere faglige problemstillinger i forhold til praktiske case
- kan forfatte et selvstendig skriftlig arbeid i gruppe eller individuelt

Innhold

- Strategi og virksomhetsstyring på ulike nivåer
- Likviditetsstyring og finansiell styring
- Kunsten å lese økonomisk informasjon
- Økonomisk og strategisk virksomhetsstyring
- Verdikjeden, kundeverdi og outsourcing
- Balanced Scorecard modell og andre styringsmodeller

Undervisnings- og læringsformer

Samlinger, forelesninger, casegjennomganger, casepresentasjoner, rapportskriving.

Arbeidsomfang

Det er forventet at studenten bruker om lag 280 timer i alt på dette emnet

Arbeidskrav - vilkår for å avlegge eksamen

Fremmøteplikt 80 % i undervisning (herunder aktiv deltakelse i presentasjoner og tilbakemeldinger til medstudenter).

Eksamen

Mappevurdering i gruppe og individuell skriftlig eksamen

Deleksamen 1: **Mappevurdering** (teller 50 %). To mappennleveringer som gruppearbeider. Det gis en samlet karakter for gruppen.

Deleksamen 2: **Individuell skriftlig eksamen, 3 timer** (teller 50 %). Hjelpemidler: godkjent kalkulator.

Karakterregel A-F benyttes for begge deksamener. Begge deksamener må være bestått for å få karakter i emnet.

Det gis én samlet karakter i emnet etter karakterregel A-F.

Sensorordning

En intern og en ekstern sensor, eller to interne sensorer.

Evaluering av emnet

Tilbakemelding fra studentene våre er avgjørende for at vi skal kunne tilby best mulige emner og studieprogrammer. Dette emnet evalueres fortløpende i dialog med faglærer og gjennom skriftlig emneevaluering. Resultatene behandles av studieleder i dialog med studenttillitsvalgte og faglærere. Lokalt utvalg for utdanningskvalitet (LUKU) følger opp studentevalueringene ved avdelingen.

Litteratur

Litteraturen er sist oppdatert 14.12.2015. Det kan komme endringer før semesterstart.

Obligatorisk litteratur

Hoff, Kjell Gunner mfl. (2009 eller nyere utgave): *Strategisk økonomistyring*. Oslo: Universitetsforlaget

Supplerende litteratur

Shank, J. K. and V. Govindarajan (1993 eller nyere utgave). Strategic Cost Management. New York: Free Press

Artikler og annet fagstoff vil bli distribuert under forelesningene.

Vedlegg 3 til sensorveiledning emnet økonomistyring deleksamen 2: Individuell skriftlig tretimers eksamen

Framdriftsplan

Foreleser: Høgskolelektor Asbjørn O. Pedersen

Obligatorisk litteratur:

Hoff, Kjell Gunner mfl. (2009 eller nyere utgave): Strategisk økonomistyring. Oslo: Universitetsforlaget

Informasjon om emnet finner dere her:

<https://www.hiof.no/studier/emner/oss/2019/host/sfb12314.html>

Arbeidskrav

Fremmøteplikt 80 % av samlingene med presentasjoner.

Eksamen

Deleksamen 1: Mappedvurdering (teller 50 %). To mappeinnleveringer som gruppearbeider. Det gis en samlet karakter for gruppen.

Deleksamen 2: Individuell skriftlig tretimers eksamen (teller 50 %).

Hjelpemidler: godkjent kalkulator.

Dere velger selv grupper. Minimum 2 personer, maksimum 4 personer per gruppe.

Nettressurser

Emnet har eget rom på CANVAS.

Hvor er faglærer å treffe?

Faglærer treffes på telefon:

91 11 71 18 (mobil)

eller på mailadresse asbjorn.o.pedersen@hiof.no

Forelesningsplan

Dag	Klokkeslett	Rom	Tema
Fredag 23. august	1215 – 1500	Aud. 4	Strategi og strategisk økonomistyring – kapittel 1 Strategiske kostnadsdrivere – kapittel 2
Fredag 30. august	1215 – 1500	Aud. 4	Kaplan/Nortons Balanced Scorecard-modell – kapittel 11 Alternative modeller for balansert målstyring – kapittel 12
Fredag 6. september	1215 – 1500	Aud. 3 Merk annet auditorium	Outsourcing – kapittel 4
Fredag 13. september	1215 – 1500	Aud. 4	ABC/M og verdikjedeanalyse – kapittel 3
Fredag 20. september	1215 – 1500	Aud. 4	Verdiskapning, produkttributter og målkostnadskalkulasjon – kapittel 5
Fredag 27. september	1215 – 1500	Aud. 4	Bedriftsbesøk
Fredag 11. oktober	1215 – 1500	Aud. 4	Kvalitet og kontinuerlige forbedringer – kapittel 6
Fredag 18. oktober	1215 – 1500	Aud. 4	Interorganisatorisk økonomistyring – kapittel 7
Fredag 25. oktober	1215 – 1500	Aud. 4	Kundelønnsomhet og leverandørrelaterte kostnader – kapittel 8
Fredag 1. november	1215 – 1500	Aud. 4	Benchmarking – kapittel 9 (ikke 9.1 og 9.2)
Fredag 8. november	1215 – 1500	Aud. 4	Strategiimplementering og kontekst – kapittel 10
Fredag 15. november	1215 – 1500	Aud. 4	Strategisk resultatmåling ved hjelp av strategisk dekomponering – kapittel 13 (ikke 13.2)
Fredag 22. november	1215 – 1500	Aud. 4	Insentiver – kapittel 15 Virksomhetsstyring med og uten tradisjonelle budsjetter – kapittel 16

Vedlegg 4 til sensorveiledning emnet økonomistyring deleksamen 2: Individuell skriftlig tretimers eksamen

1) ECTS-karakterskala:

F – stryk. Svarer ikke på oppgaven; ingen bedriftsbeskrivelse, problemstilling, løsninger eller refleksjon; eller kan masse, men om et helt annet fag; svært ufullstendig. Mangler attest eller referanseliste. Kommer ikke til muntlig.

E - akseptabelt. Svært generelle betraktninger, store mangler, som: overfladisk bruk av teori rotete bedriftsbeskrivelse, ulogisk problemstilling, overlappende løsningsforslag, ingen drøfting mellom løsninger, foretar ikke noe begrunnet valg; i del C ingen refleksjon, mer en fortelling om "så gjorde vi så...."; de ulike delene av oppgaven henger ikke sammen. (Prestructural: The student has not understood the point). Har med sluttattest. Dårlig referanseskikk.

D - nokså godt. Generelle betraktninger; ubalansert og gjennomgående svak, men glimter til i noen deler av oppgaven slik at ikke alle delene preges av følgende: overfladisk bruk av teori, rotete bedriftsbeskrivelse, ulogisk problemstilling, overlappende løsningsforslag, ingen drøfting mellom løsninger, foretar ikke noe begrunnet valg; i del C ingen egentlig refleksjon, mer en fortelling om "så gjorde vi så..."; de ulike delene av oppgaven henger ikke sammen (Unistructural: One or a few aspects of the task are picked up and used (understanding as nominal). Har med sluttattest. Dårlig referanseskikk.

C- godt. Godt gjennomført, men med noen svakheter; kan gjengi relevant teori og i noen grad bruke den til en informert drøfting; konsis bedriftsbeskrivelse med informasjon som er relevant for oppgaven; avgrenset og tydelig problemstilling, løsningsforslag og valg, noe ujevn i argumentasjon og drøfting; stort sett sammenheng mellom de tre delene; i del C i det minste enkelte gode innsikter om egen læring. (Multistructural: Several aspects of the tasks are learned, but are treated separately). Har med sluttattest. Stort sett gode referanseskikk.

B - meget godt. Stor bredde, dybde, og relevans av teori og evner å bruke den, ikke bare gjengi/parafasere; konsis bedriftsbeskrivelse med informasjon som er relevant for oppgaven; klar, interessant og bedriftskritisk problemstilling, løsningsforslag og valg; logisk og uttømmende drøfting; integrasjon mellom de tre delene; i del C gjennomgående refleksjon om egen læring, av hva og på hvilke måter. (Relation: The components are integrated into a composed whole, with each part contributing to the overall meaning, (understanding as appreciating relationships). Har med sluttattest. Feilfri referanseskikk.

A – fremragende. Stor bredde, dybde, og relevans av teori og selvstendighet og original bruk av den i drøftingen; konsis bedriftsbeskrivelse med informasjon som er relevant for oppgaven; klar, interessant og bedriftskritisk problemstilling, løsningsforslag og valg; logisk, uttømmende og velfundert argumentasjon og drøfting; integrasjon mellom de tre delene; i del C gjennomgående refleksjon om egen læring, av hva og på hvilke måter. (Extended abstract: The integrated whole at the relational level is reconceptualized at a higher level of abstraction, which allows generalization to a new topic or area or turned reflexively on oneself, (understanding as far transfer or metacognition). Har med sluttattest. Feilfri referanseskikk.

(Kriterier på engelsk fra Biggs, J. 1996. Enhancing teaching through constructive alignment. Higher education 32: 347-364).